

5. Kubiiovych, V. (1955–2003). Entsiklopediia ukrainoznavstva: Slovnykova chastyna: Vol. 1–11 [Encyclopedia of Ukrainian Studies]. Paris; New-York: Molode zhyttia; Lviv; Kyiv: Hlobus.

6. Mandybura, M. D. (1978). Polonynske hospodarstvo Hutsulshchyny druhoi polovyny XIX – 30-ky rokiv XX st.: istoryko-etnohrafichni narys [Polonynsk economy of Hutsulshchyna of the second half of XIX – 30s of the XX century: historical and ethnographic essay]. Kyiv: Naukova dumka.

7. Matsievskii, I. V. (1981). Trembita [Trembita]. In Yu. V. Keldsh (Ed.), Muzykalnaia entsiklopediia: Vol. 5 (pp. 596–597). Moscow: SE.

8. Lavruk, M. M. (2005). Hutsuly Ukrainykh Karpat (etnoheohrafichne doslidzhennia) [Hutsuls of the Ukrainian Carpathians (ethno-geographical research)]. Lviv: Vyd. tsentr LNU imeni Ivana Franka.

9. Khai, M. I. (2002). Muzyka Boikivshchyny [Music of Boykivshchyna]. Kyiv: Rodovid.

10. Khai M. I. (1988). Muzychni instrumenty boikiv [Musical Instruments of Boykov]. Narodna Tvorchist ta Etnohrafiia, 5, 22–26.

11. Khotkevych, H. (2002). Muzychni instrumenty ukrainskoho narodu [Musical instruments of Ukrainians]. Kharkiv.

12. Khotkevych, H. (1966). Trembita [Trembita]. In H. Khotkevych, Tvory: Vol. 2 (pp. 336–338). Kyiv: Dnipro.

13. Yanovskiy, M. V. (1980). Klych trembity [Voice of trembita]. In Sribna priazhka. Rozpovid pro narodnykh myttsiv. Uzhhorod: Karpaty.

14. Yaremko B. I. (1987). Narodni muzychni instrumenty [Folk musical instruments]. In Hutsulshchyna. Istoryko-etnohrafichne doslidzhennia (pp. 346–353). Kyiv: Naukova dumka.

15. Yaremko, B. I. (2004). Trembita kak fenomen drevnei gutsul'skoi traditsionnoi kultury [Trembita as a phenomenon of ancient Hutsul traditional culture]. In I. V. Matsievskiy (Ed.), Voprosy instrumentovedeniia: Vol. 5 (1) (pp. 69–74).

16. Yaremko, B. I. (2005). Trembita yak fenomen davnoi hutsul'skoi tradytsiinoi kultury [Trembita as a phenomenon of ancient Hutsul traditional culture]. In Hutsul'skyi kalendar (pp. 78–120). Verkhovyna.

Стаття надійшла до редакції 14.01.2018 р.

УДК 373 : [39: 78 : 17 : 024.4]

Вовк Мирослава Петрівна,

доктор педагогічних наук, старший науковий співробітник, головний науковий співробітник відділу теорії і практики педагогічної освіти імені І. А. Зязюна Інституту педагогічної освіти і освіти дорослих НАПН України, Україна, e-mail: miravovk79@gmail.com

ВИКОРИСТАННЯ ЕТНО-МУЗИКОЗНАВЧОГО ДОСВІДУ В ШКІЛЬНІЙ ОСВІТІ

Як то є велика потреба музиків, а заразом і народникові повешатися поміж селянським людом, зазначити його світогляд, записати його перекази, споминки, згадки, прислів'я, пісні і спів до них. Вся ця сфера, як воздух, чоловікові потрібна; без неї гріх починати свою працю і музиків, й філологів.

М. Лисенко

У статті актуалізується досвід педагогів, науковців-етномузикологів, які власною науково-дослідницькою, викладацькою, збиральницькою діяльністю доводили унікальність української фольклорної пісенності. Подано рекомендації щодо опанування здобутків українського етномузикознавства учнями загальноосвітніх навчальних закладах. Відомі етномузикологи (М. Максимович, О. Потебня, Ф. Колесса, О. Роздольський, І. Франко, К. Квітка та ін.) формували методологічний інструментарій дослідження фольклорного пісенного досвіду, застосовували інтерпретаційні методи, здійснювали систематизацію пісенних текстів, утверджуючи професійні засади текстології, жанрології фольклору. Учні, опановуючи досягнення українських етномузикологів, долучаються до сакральності фольклорного слова, у них формуються аксіокультурні орієнтири щодо збереження і примноження відповідних культурних надбань.

Ключові слова: українське етномузикознавство, фольклористика, педагогічний потенціал, фольклор, інтерпретація, жанрологія фольклору, текстологія фольклору, вчитель загальноосвітньої школи.

Проблема збереження фундаментальних надбань мистецької освіти України в контексті входження в європейський освітній простір актуалізує потребу збагачення її змісту на засадах культуровідповідності, цінностей аксіокультурного освітнього розвитку. Вагомий ресурс оновлення мистецької освіти

акумуляований у теорії та практиці українського етномузикознавства – міждисциплінарного напрямку фольклористики, що утверджувався завдяки надбанням вітчизняних педагогів-музикологів, науковців-мистецтвознавців. Водночас у контексті сучасних реформативних змін, пов'язаних з оновлення змісту, методів і форм мистецької

освіти у шкільній практиці (Концепція Нової української школи, Концепція художньо-естетичного виховання учнів у загальноосвітніх навчальних закладах та ін.), необхідністю реалізації принципів національної спрямованості змісту освіти, культуровідповідності освітнього процесу, посилення культуротворчої домінанти розвитку особистості, виникає потреба переосмислення історико-педагогічного досвіду, теорії і практики наукових напрямів, які ґрунтуються на персонологічних здобутках освітан.

Українська музична фольклористика (етномузикознавство) – напрям фольклористики, який пов'язаний з вивченням, інтерпретацією, виконанням фольклорної пісенності; дослідженням народнопісенної ритміки; аналізом народнопоетичної основи авторських творів; розробкою методологічного інструментарію аналізу народних пісень, їх стилістики, образності, ритміки.

Українська музична фольклористика (етномузикологія, етномузикознавство) «іменами М. Лисенка, С. Людкевича, О. Роздольського, Ф. Колесси, Г. Хоткевича, К. Квітки, С. Грици, В. Гошовського, І. Мацієвського, А. Іваницького та багатьох інших видатних українських вчених-етномузикологів утверджувалася і здобула визнання не лише в Україні, а й у Європі та світі поспіль» [12, с. 221].

Ретроспектива розвитку українського етномузикознавства підтверджує, що в сучасному фольклористичному просторі українська етномузикологія диференційовано представлена такими напрямками: структурно-типологічні дослідження складочислової ритміки пісенного вірша (Ф. Колесса, К. Квітка та ін.); парадигматика і герменевтика явищ музичного фольклору (С. Грица); етнографічне дослідження народноінструментальної музикології (І. Мацієвський); історія традиційної музичної культури музичної фольклористики (А. Іваницький); кобзарознавчі дослідження (С. Грица, В. Кушпет, К. Черемський та ін.) [12, с. 222].

На сьогодні спостерігаються поступальні тенденції розвитку українського етномузикознавства. Так, у 2009 р. на базі Інституту мистецтвознавства, фольклористики та етнології імені

М. Т. Рильського НАН України організований відділ етномузикології (С. Грица, А. Іваницький, М. Хай та ін.). За останнє двадцятиріччя відкрито відповідні спеціалізовані кафедри при Національній музичній академії України імені П. Чайковського, Львівській музичній академії імені М. Лисенка, Київському національному університеті культури і мистецтв, Рівненському державному гуманітарному університеті тощо. У цих навчальних закладах готують фахівців зі спеціальності «етномузикознавство», однак лише по 2–3 особи щороку. Українські музикознавці входять до Міжнародної ради фольклорної (традиційної) музики.

Проте на сьогодні маємо значні прогалини в розвитку української етномузикології: досягнення українських етномузикологів досліджує вузька група фахівців університетських та академічних фольклористичних осередків; у змісті дисциплін українознавчого фольклористичного, культурологічного спрямування згідно з навчальними планами підготовки вчителів, викладачів (галузі «Філологія», «Освітні/педагогічні науки», «Мистецтво») здобутки представників українського етномузикознавства вивчаються фрагментарно; етномузиконавча проблематика практично не входить до самостійної науково-дослідницької роботи майбутніх фахівців; відсутня єдина база даних про діяльність українських етномузикознавців; у результаті – у майбутніх фахівців, вчителів-практиків не формується цілісна аксіологічна позиція щодо використання чи розвитку ідей етномузикознавців у власній професійній (науковій чи педагогічній) діяльності.

Зауважимо, що в теорії та практиці українського етномузикознавства акцентовано вагомий досвід вивчення, інтерпретації фольклорних творів, що може бути використаний у сучасній освітній практиці вчителями музичного мистецтва, української мови і літератури. **Мета статті** – означити можливості творчого використання досвіду українських етномузикознавців в умовах загальноосвітньої школи.

Витоки етномузикознавства пов'язані з іменами Михайла Максимовича, Олександра Потебні та ін., які заклали

підвалини українських фольклористичних шкіл, першими застосували науковий інструментарій до інтерпретації фольклорних творів, досліджували текстологію і жанрологію фольклору. У загальноосвітніх навчальних закладах учителі можуть запропонувати для студіювання учням укладений *Михайлом Олександровичем Максимовичем* (1804–1873) збірник «Малорусские песни» (1827), передмова до якого вважається «маніфестом української фольклористики» [1]. У 1834 р. був виданий збірник «Украинские народные песни» М. Максимовича. Б. Кирдан твердить, що в ньому вперше викладена професійна програма збирання пісенних жанрів українського фольклору, яка багато в чому задовольняє і сучасні вимоги науки, адже «при її складанні М. Максимович використовував власний досвід семилітнього записування українських народних пісень» [5, с. 63]. Учений-педагог обстоював ідею інваріантного записування фольклорних текстів. Адаптовуючи досвід М. Максимовича до сучасної школи, можна запропонувати учням записати варіанти однієї пісні (родинно-побутової, обрядової та ін.), скориставшись збірниками засновника української фольклористики, іншими фольклорними виданнями, а також прилучившись до «живого» фольклорного середовища, переважно сільського. Ефективним методом вивчення зразків пісенності є зіставлення тексту, порівняння з іншими варіантами, аналіз ритміки й мелодії, особливостей виконання в різних регіонах України.

Одним із інтерактивних методів опанування фольклорного досвіду, який активно використовував М. Максимович, був критичний розбір фольклорних пісенних текстів: учений інтерпретував зразки «великоросійської» та «південноросійської» народної поезії, здійснював інтерпретацію «Слова о полку Ігоревім», аналізуючи народнопісенну основу твору, а також пропонував зразки стилістичного, ритміко-мелодійного аналізу багатьох фольклорних текстів (зокрема: «Ой Морозе, Морозенку», «Ой не шуми, луже, дуже...» та ін.), доводячи, що «всі події життя можуть відтворювати поетичний настрій душі, яке втілюється в пісні: тому пісня – загальна і одвічна

форма народної поезії...» [3, арк. 14]. Метод інтерпретації фольклорних текстів, застосований М. Максимовичем, може стати надійним інструментом входження дитини у символічний простір народнопісенної стилістики і ритміки.

Важливою передумовою становлення українського етномузикознавства була фольклористична концепція *Олександра Опанасовича Потебні* (1835–1891), основоположника психологічної школи в українській фольклористиці. Значна частина наукового доробку вченого (майже половина) присвячена дослідженню народної словесності крізь призму міфології, мовних явищ, етимології, діалектології, літератури, історії, української і слов'янської культури загалом. О. Потебня обґрунтував авторську фольклористичну концепцію, викладену в таких працях: «Про деякі символи в слов'янській народній поезії» (1860), «Думка і мова» (1862), «Про міфічне значення деяких обрядів та повір'їв» (1865), «Про Долю та споріднених із нею істот», «Про купальські вогні та споріднені з ними уявлення» (1867), «Пояснення українських та споріднених народних пісень» (т. 1. – 1883; т. 2. – 1887) та ін.

Відомо, що Олександр Опанасович вирізнявся вокальними здібностями, з його голосу записував народні пісні М. Лисенко. Сам О. Потебня збирав пісні упродовж життя. Його загальний доробок становить понад 350 пісень, до інтерпретації і систематизації яких він застосовував професійний підхід: «вивчав народну пісню в органічній єдності її словесного й музичного компонентів» [11, с. 15]. Саме такий підхід до опанування фольклорної пісенності можна запропонувати учням з метою вивчення обрядової пласту народної культури, аналізуючи пісенний супровід ритуальної організації життєдіяльності українців.

О. Потебня обґрунтував у межах фольклористичної концепції теорію символу, згідно з якою символ має зовнішню форму (словесне вираження), внутрішню форму (полісемантичне вираження символу) та уявлення (авторське бачення символу, суб'єктивна конотація символічного образу). Ця теорія може стати підґрунтям щодо ін-

терпретації фольклорної символіки на уроках музичного мистецтва, української літератури. У цьому контексті можна використовувати потужний ресурс для декодування фольклорної символіки – працю науковця, викладача Харківського університету О. Потебні «Про деякі символи в слов'янській народній поезії». Наприклад, вивчаючи окремі жанри фольклорних пісень (переважно родинно-побутових), часто зустрічаємо символ дівчини-калини. О. Потебня відзначив, що калина стала символом дівчини за аналогією до того, що дівчина може називатися красною, тобто можна співвіднести символи «калина – вогонь»: «Епітети слова «калина» – ясна, красна, жарка, червона так рішуче відносять це слово до поняття вогню, що нема сумніву у тому, що воно має спільне походження з калити, розкаляти» [8, с. 45].

Збірник «Українські народні пісні в записах Олександра Потебні» уклад доктор філологічних наук М. Дмитренко [2; 11]. Збірник вміщує пісні різних жанрів з мелодіями, вивчення яких додатково відобразить специфіку жанрології фольклору. Більшість творів не включені у програми з української літератури, музики, однак їх студювання, інтерпретація міфосимволіки, виконання сприятимуть опануванню особливостей світосприйняття українського етносу, його ритуальної організації життєдіяльності. Зокрема, можна рекомендувати для вивчення обрядову гру «Ворон», веснянки «Кроковеє коло», «Дощ іде, роса пада», «Ой вербо, вербо зелена», купальські, петрівчані, жниварські пісні («Ішли дівочки в ліс по ягідочки», «Ходили дівочки коло Мареночки», «Із-за гори сонечко йде й грає» та ін.), весільні пісні «Ой жаль мені, мій батеньку», «Відаєш мене, мій батеньку» та ін. Збагачення репертуару, декодування міфосимволіки народно-пісенних творів за теорією О. Потебні сприятиме формуванню інтерпретаційних умінь, усвідомленню народнорегіональних уявлень українців.

Варто зазначити, що вперше питання про необхідність впровадження фольклорної складової в навчальні програми загальноосвітніх закладів було порушено в періодичних видан-

нях 1920-х рр. Науковці, педагоги акцентували увагу на тому, що вчитель повинен володіти необхідними знаннями з фольклору, застосовувати до вивчення усної народної творчості наукові методи аналізу. В. Петров зазначав, що фольклор у школі має вивчатись крізь призму краєзнавчої проблематики, для цього необхідно застосовувати комплексний підхід до його вивчення: «Що може й повинен дати учень? – Спостереження!... Тому спостереження й запис цих спостережень і повинні лягти в основу шкільної праці..., запровадити до шкільної практики краєзнавчу методу дослідження, фольклорні підходи запису – це значить поставити учнів у становище дослідників і *поставити шкільне навчання на справжній науковий ґрунт*» [7]. Таким чином, було порушене актуальне питання про удосконалення професійної підготовки вчителя – він повинен був володіти інструментарієм науково-дослідницького аналізу фольклорних творів, щоб на професійному рівні здійснювати ретрансляцію фольклорного досвіду у шкільній практиці, спрямовувати дослідницькі зацікавлення дітей щодо вивчення фольклору.

Власне на перші десятиліття ХХ ст. припадає виокремлення напряму фольклористики – українського етномузикознавства, яке почало розвиватися на професійних засадах, бо отримало наукове підґрунтя завдяки дослідницьким пошукам І. Франка, Ф. Колесси, О. Роздольського та ін.

До знакових постатей в українському культурно-науковому контексті, яких Г. Сокіл слушно номінувала «організаторами і поведирями на ниві фольклористики», належав *Іван Якович Франко* (1856–1916) [10, с. 220]. В історію становлення фольклористики, етномузикології І. Франко увійшов як активний збирач зразків усної народної словесності (упродовж усього життя він зібрав понад 400 пісень, близько 300 коломийок, понад 90 зразків народної прози, упорядкував 31 тис. паремій). Однак на сьогодні фольклорні твори, зібрані І. Франком, не знайшли належного місця у навчальних програмах з української мови, літератури, музики. І. Франко не був музикантом за освітою. Проте його внесок у розвиток етному-

зикології можна оцінити за збірником пісень, укладеним О. Нижаківським, у якому вміщено пісні, записані з голосу І. Франка.

Учням можна запропонувати ознайомитися з текстами пісень, виконаними письменником, за електронним ресурсом: «Етномузика: збірка статей та матеріалів на честь ювілею Івана Франка / упоряд. Богдан Луканюк. – Львів, 2007. – Число 2. – 236 с. // Наукові збірки Львівської національної музичної академії імені Миколи Лисенка. Вип. 14 (<http://labs.lnu.edu.ua/folklore-studies/proekty/elektronna-navchalna-biblioteka-ukrajinskoji-folklorystyky/>). У електронній навчальній бібліотеці української фольклористики Львівського національного університету імені Івана Франка подано низку видань, у яких представлено пісні, записані з голосу І. Франка, з мелодіями: «Іван і Мар'яна», «Подільянка та козак», балада «Тройзілля» та ін. Ознайомлення учнів із цими творами розширить знання про проблематику творчості І. Франка, зокрема його внесок у становлення етномузикології, сприятиме персоніологічному підходу до його життєтворчості.

Для учнів загальноосвітніх шкіл можна запропонувати ознайомитися зі здобутками українського етномузикознавства, спродукованими *Осіпом Івановичем Роздольським* (1875–1945). З його постаттю пов'язана активізація фольклорно-збиральницької діяльності, інтенсифікація видання фольклорних матеріалів, періодики в межах діяльності Наукового товариства імені Тараса Шевченка. Фундаментальним результатом експедиційної і наукової роботи О. Роздольського стало видання збірника «Галицько-руські народні мелодії» (у 2-х т., 1906–1908 рр.). Упродовж 1900–1936 рр. він записав декілька тисяч народних пісень з мелодіями, вперше серед українців використовуючи фонограф. Варто ознайомитися зі змістом і структурою збірника «Галицько-руські народні мелодії» (<http://labs.lnu.edu.ua/folklore-studies/proekty/elektronna-navchalna-biblioteka-ukrajinskoji-folklorystyky/>). Учитель має акцентувати увагу на регіональній специфіці фольклорних пісень у збірнику з урахуванням місця запису.

Відповідно можна ознайомитися з текстами і мелодіями зразків фольклорної пісенності. Варто запропонувати учням знайти інші варіанти пісень, зібраних О. Роздольським, за збірником фольклорних творів або в результаті збиральницької роботи (самостійного запису варіантів пісень).

Становлення етномузикознавчого напрямку в українській фольклористиці пов'язане з постаттю *Климентія Васильовича Квітки* (1900–1953). Керівник Кабінету музичної етнографії ВУАН у перші десятиліття ХХ ст. опублікував декілька своїх статей: «Дещо про вірменську народну музику» (1903), «Новітня українська музична етнографія» (1912) та ін. У 1922 р. вийшов фундаментальний збірник дослідника «Українські народні мелодії». У 1920-х рр. учений видав друком низку праць («Ритмічні паралелі в піснях слов'янських народів. Ритмічні форми АВВА в будові строфи» (1923), «Вступні уваги до музично-етнографічних студій» (1924), підручник «Професійні народні пісні й музиканти на Україні» (1924), «Первісні тоноряди» (1926) та ін.), у яких окреслено провідні засади українського і слов'янського етномузикознавства, узагальнено методи дослідження музичного фольклору на засадах історико-порівняльного методологічного інструментарію, систематизовано історичний музичний досвід тощо. Зазначені праці К. Квітки заклали основи науково обґрунтованого напрямку української фольклористики (етномузикознавства), визначили професійні засади фольклористичних студій, сприяли оновленню змісту підготовки майбутніх філологів, фольклористів, етномузикознавців.

А. Іваницький, видавець «Коментаря» К. Квітки до збірника «Українські народні мелодії», переконливо доводить, що вплив збірника на розвиток вітчизняної музично-фольклористичної думки, на фольклоризм національної професійної музики 1920–1930-х рр. не має аналогів у світовій літературі, а його «Коментарю» належить «першорядне у світовій етномузикології значення: з його опублікуванням вітчизняна *музично-фольклористична текстологія* як наукова галузь отри-

мує досконале методологічне і практичне керівництво до критики музичних текстів – записів та публікацій» [4, с. 246–247]. Такі оцінки сучасників визначають внесок К. Квітки в розвиток української етномузикології на засадах функціонального, контекстного підходів, що активно розвиваються у світовому вимірі сьогодення.

Учні можуть ознайомитися з онлайн-версією збірника «Українські народні мелодії», упорядкованого К. Квіtkoю, (http://folklor.ho.ua/Umf_www/books/kvitka_z/kvitka_1.pdf). Вчителі варто акцентувати увагу на зразках українських народних пісень, які представляють жанрологію фольклору на основі його диференціації на календарно-обрядовий та родинно-обрядовий (веснянки, колядки, щедрівки, весільні пісні, дитячий фольклор тощо). Також варто наголосити на широкій регіональній представленості фольклорних текстів (Галичина, Полтавщина, Волинь, Чернігівщина та ін.). Упорядник систематизував фольклорні тексти залежно від виконавців. Учні також можуть додатково підготувати інформацію про осіб, які виконали пісні, записані К. Квіtkoю (близько 600 пісень).

Зі спадщиною фольклориста, етнографа, музикознавця, літературознавця, завідувача першої кафедри фольклору та етнографії у Львівському університеті *Колесси Філарета Михайловича* (1871–1947) можна ознайомитися за працею «Українські народні пісні і їх зв'язок з життям». Необхідно відзначити, що авторитетний вплив на професійне становлення Ф. Колесси мали праці О. Потебні, а також професіоналізм М. Лисенка, який був улюбленим композитором українського студентства. Після особистого знайомства М. Лисенко «спрямовував зацікавлення молодого вченого у бік поглибленого вивчення української народної пісні» [9, с. 23]. Учителі мають акцентувати увагу учнів на тому, що цілісно його значення для розвитку української фольклористики визначено сучасниками так: «Ф. Колесса сказав нове слово ... саме завдяки рідкісному поєднанню в його особі етнографа, музикознавця і філолога» [9, с. 23].

Проаналізувавши основні результати фольклористичної (наукової і

педагогічної) діяльності Ф. Колесси, зауважимо, що він є автором двох навчально-методичних видань, в основу яких покладено культурологічний, контекстний підходи до аналізу народної словесності, що відповідно сприяло формуванню дослідницької культури, текстологічних умінь майбутніх фахівців («Огляд українсько-руської народної поезії», 1905 та «Українська усна словесність», 1938).

«Українська усна словесність» – це універсальне видання, в якому комплексно обґрунтовано методологічні засади фольклору та фольклористики, висвітлено найвагоміші результати з історії фольклористики, зафіксовано першоджерельний матеріал за фольклорними жанрами, здійснено загальний огляд діяльності українських етнографів та народних співців, а також вміщений хрестоматійний матеріал – твори з поясненнями та нотами. Необхідно зауважити, що у процесі кристалізації традицій вивчення фольклору в шкільній практиці, на думку М. Мушинки, важливу роль «у справі популяризації музичного фольклору між шкільною молоддю» [9] відіграла праця Ф. Колесси «Українські народні пісні і їх зв'язок з життям», вміщена в «Читанці для вищих початкових і середніх шкіл» Ф. Садківського.

Учням можна запропонувати прослухати фонограми фольклорних пісень, записаних Ф. Колесою, у виконанні сучасних хорових колективів (<http://www.pisni.org.ua/persons/133.html>). Доречним після прослуховування буде аналіз стилістичної манери, мовного оформлення, діалектизмів, що сприятиме формуванню уявлень про регіональну специфіку української пісенності.

Отже, необхідно зауважити, що здобутки українських етномузикознавців, особистостей, які власною науково-дослідницькою, викладацькою, збиральницькою діяльністю доводили унікальність української фольклорної пісенності, мають належним чином опановуватися учнями загальноосвітніх навчальних закладів. З цієї метою варто творчо використовувати досвід відомих етномузикознавців, які упродовж кількох століть формували методологічний інструментарій дослідження фольклорного

пісенного досвіду, застосовували інтерпретаційні методи, здійснювали систематизацію пісенних текстів, утверджуючи професійні засади текстології, жанрології фольклору. Учні, опановуючи здобутки українських етномузикологів, долучаються до сакральності фольклорного слова, у них формуються аксіокультурні орієнтири щодо збереження і примноження відповідних культурних надбань, виникають рефлексивні оцінки споконвічних явищ культури.

Перспективу подальших досліджень вбачаємо в розробленні методичних рекомендації з творчого використання досвіду фольклористів XIX–XX ст. у процесі вивчення української мови і літератури учнями в загальноосвітніх навчальних закладах.

СПИСОК ДЖЕРЕЛ

1. Грушевський М. С. Історія української літератури : в 6 т., 9 кн. – Т. 1. / [упоряд. В. В. Яременко; авт. передм. П. П. Кононенко; прим. Л. Ф. Дунаєвської]. – Київ : Либідь, 1993. – 392 с. («Літературні пам'ятки України»).
2. Дмитренко М. К. Олександр Потебня як фольклорист : монографія / М. К. Дмитренко. – Київ : Сталь, 2012. – 536 с.
3. Записки М. Максимовича в лекціях о русской и украинской народной поэзии. Отдельные листы (1830–1840-е гг.) // Институт рукопису Національної бібліотеки України імені В. Вернадського. Ф. 32. М. Максимович. Од. зб. 391. – Арк. 1–43.
4. Квітка К. В. Українські народні мелодії : у 2 ч. – Ч. 2 : Коментар / [упоряд. та відп. ред. А. Іваницького] : Ін-т мистецтвознавства, фольклористики та етнології ім. М. Т. Рильського НАН України. – Київ : ПоліграфКонсалтинг, 2005. – 384 с., з нотами+фото.
5. Кирдан Б. П. Собирання народної поезії. Из истории украинской фольклористики XIX в. / Б. П. Кирдан. – Москва, 1974. – 280 с.
6. Колесса Ф. Українська усна словесність / Філарет Колесса ; вступ М. Мушинки. – Едмонтон : Канадський Ін-т українських студій, Альбертський ун-т, 1983. – 643 с.
7. Петров В. Місце фольклору в краєзнавстві / В. Петров // Етнографічний вісник. – 1925. – Кн. 1 / за заг. ред. акад. А. Лободи та В. Петрова [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://www.lnu.edu.ua/faculty/Philol/www/laboratory_folk_studies/eL_books/Etnografichnyj_visnyk_Knyha_01_Kyjiv,1925.pdf. – Загол. з екрану. – Мова укр.
8. Потебня О. О. О некоторых символах в славянской народной поэзии. – Харків, 1860. – 158 с.
9. Родина Колессів у духовному та культурному житті України кінця XIX–XX століття (з нагоди 130-річчя від дня народж. академіка Філарета Колесси та 100-річчя від дня народж. академіка Миколи Колесси) : зб. наук. пр. та матеріалів. – Вип. 5. – Львів, 2005. – 475 с. (Серія «Українська філологія: школи, постаті, проблеми»).
10. Сокіл Г. Українська фольклористика в Галичині кінця XIX – першої третини XX століття: історико-теоретичний дискурс: [монографія] / Ганна Сокіл. – Львів : ЛНУ імені Івана Франка, 2011. – 588 с.

11. Українські народні пісні в записках Олександра Потебні / [упоряд., вст. ст. і прим. М. К. Дмитренко]. – Київ : Муз. Україна, 1988. – 312 с.

12. Хай М. Й. Реформа галузі етномузикознавства – нагальна потреба державотворення / М. Й. Хай // Традиційна культура в умовах глобалізації: рідина субкультура і обрядовість : матеріали Міжнар. наук.-практ. конф. – Харків : ХОЦНТ, 2009. – С. 212–225.

REFERENCES

1. Hrushevskiy, M. S. (1993). *Istoriia ukrainiskoi literatury: Vol. 1* [History of Ukrainian Literature]. Kyiv: Lybid.
2. Dmytrenko, M. K. (2012). *Oleksandr Potebnia yak folklorist* [Oleksandr Potebnia as a folklorist]. Kyiv: Stal.
3. Zapiski M. Maksimovicha u lektsiyam o russkoi i ukrainiskoi narodnoi poezii. Otdelnye listy (1830–1840 gg.). [Maksymovych in lectures on Russian and Ukrainian folk poetry. Separate sheets (1830–1840)]. Instytut rukopysu Natsionalnoi biblioteky Ukrainy imeni V. Vernadskoho F. 32 M. Maksymovych. Od. zb. 391. Ark. 1–43.
4. Kvitka, K. V. (2005). *Ukrainski narodni melodii: Vol. 2* [Ukrainian folk melodies] Kyiv: PolihrafKonсалtynh.
5. Kirdan, B. P. (1974). *Sobiratelni narodnoi poezii. Iz istorii ukrainskoi folkloristiki XIX veka* [Collectors of folk poetry. From history of Ukrainian folklore in the XIX century]. Moscow: Nauka.
6. Kolesa, F. (1983). *Ukrainska usna slovesnist* [Ukrainian oral literature]. Edmonton: Kanadskiy In-t ukrainskykh studii, Albertskiy.
7. Petrov, V. (1925). *Mistse folkloru u kraieznavstvi* [Place of folklore in Local Studies]. Etnografichnyi visnyk: Vol. 1. Retrieved from http://www.lnu.edu.ua/faculty/Philol/www/laboratory_folk_studies/eL_books/Etnografichnyj_visnyk_Knyha_01_Kyjiv,1925.pdf.
8. Potebnia, O. O. (1860). *O nekotorykh simvolakh v slavianskoi narodnoi poezii* [On some symbols in Slavic folk poetry]. Kharkiv.
9. *Rodna Kolessiv u dukhovnomu ta kulturnomu zhytti Ukrainy kintsia XIX–XX stolittia (z nahody 130-richchia vid dnia narodzh. akademika Filareta Kolessy ta 100-richchia vid dnia narodzh. akademika Mykoly Kolessy): Vol. 5.* [The family of Wheels in the spiritual and cultural life of Ukraine at the end of the XIX – XX (on the occasion of the 130th anniversary of the birth of Academician Filaret Kolesa and the 100th anniversary of the birth of Academician Nikolai Kolesa)]. (2005). Lviv.
10. Sokil, H. (2011). *Ukrainska folklorystyka v Halychyni kintsia XIX – pershoi tretyny XX stolittia: istoriko-teoretychnyi dyskurs* [Ukrainian folklore studies in Halychyna at the end of the XIX – the first third of the XX century: Historical and theoretical discourse]. Lviv: LNU imeni Ivana Franka.
11. Dmytrenko, M. K. (Ed.). (1988). *Ukrainski narodni pisni v zapysakh Oлександра Potebni* [Ukrainian folk songs in Oleksandr Potebnia's records]. Kyiv: Muz. Ukraina.
12. Khai, M. I. (2009). *Reforma haluzi etnomuzykoznastva – nahalna potreba derzhavotvorennia* [Reform of the field of ethnomusicology is an urgent need for state building]. In Tradytsiina kultura v umovakh hlobalizatsii: rodynna subkultura i obriadovist [Traditional culture in the conditions of globalization: a family subculture and ritual]: Conference Proceedings (pp. 212–225). Kharkiv: KhOTSNT.

Стаття надійшла до редакції 17.02.2018 р.